

Burgeroorlog in Dussen

Het bestuur van Dussen behoorde tot het kamp van de orangisten. De schout van Munsterkerk, Pieter Johan van Mourik, was volgens het patriotse blad *De Politieke Kruyer* "een groot Voorstander voor de Oranje-partij, een hatelijk stoker tegen Vaderlanders onder Boeren, geldgierig en een opgeblazen mensch. Bovendien maakten zijne zotte en leugenachtige redeeringen omtrent het Huis van Oranje menig Boer doof voor de Vaderlandlievende gesprekken". Zijn collegaschout van Muilkerk, Johannes de Lang, woonachtig te Meeuwen en tevens medicinaal doctor en secretaris van Muilkerk, ontpopte zich als een leider van de Orangisten in het Benedenland van Heusden en Dussen. Ook een deel van de inwoners van Dussen - met name aan de Korn - stonden bekend om hun oranjegezindheid en lieten dat onder meer blijken door het planten van goudsbloemen in hun tuin. Op 5 september 1787 hielden zo'n 300 soldaten van het patriotse Corps Sternbach, voornamelijk bestaande uit "Luyker-Waalen en Landloopers", behoorlijk huis aan de Korn. Ze waren onderweg van Geertruidenberg naar Gorinchem, op doortocht door Dussen; de Straatweg bestond nog niet

Ze dwongen er een lokale vlasboer met het pistool op de borst "zestien hunner bende op zijn Wagen te laden en naar Sleeuwijk te brengen". De bloempjes werden met hun sabels afgesneden en vertrapt; omheiningen van tuinen werden vernield. Ook sloegen zij de ruiten in van drie huizen van bewoners die als teken van hun oranjegezindheid de goudgele bloempjes in hun tuin hadden staan. Toch waren er ook wel aanhangers voor de patriotten. Zo vertelt het oud-rechterlijk archief van Dussen-Muilkerk dat tijdens de regering van schout en medicinaal doctor Johannes de Lang met de omwenteling van 1787 ook in Muilkerk de oproervlam der patriotten even oplaaide: "Zijne Hoogheid heeft 12 man geaccordeert om naar Dussen Muijkerck te marcheeren en dat daartoe pattent gezonden zoude worden aan den Commandant van Heusden tot het geeven van Rapport van den schout den Lang".

Het vermoeden bestaat dat de patriotten van Dussen bij hun oproer gesteund werden door medestanders uit Waalwijk. Bovendien is het opvallend dat de hervormde predikant van Muilkerk, Jan Hendrik van Dugteren, eveneens patriotse sympathieën koesterde. In 1786 probeerde hij als pas aangestelde predikant tevergeefs zijn kerkenraad over te halen een bijdrage te leveren aan de patriotse partijkas. Ondanks hun weigering bleef hij aandringen met "veel reedenvoering". Dit zette de hervormde kerkenraadsleden van Muilkerk en Munsterkerk er toe aan in 1787 een rekest te ondertekenen om de patriotsgezinde predikant weg te werken uit hun gemeenschap. Het verzoekschrift werd vermoedelijk onder druk van de ambachtsheer van Muilkerk, Dirk Elemans, nooit ingediend bij de Staten van Holland. Gezien de zwakke argumenten is het nog maar de vraag of de Staten het ontslag zouden hebben verleend.

Strafexpeditie door Dussense boeren

Ondertussen zaten de orangisten niet stil. Zo was schout Johannes de Lang met een aantal andere inwoners van Dussen betrokken bij de ondertekening van een Oranjerekest op 3 juli 1787 op den Hill om de erfstadhouder in zijn "eminente charges" (oude rechten)

te herstellen. In het rechthuis aldaar werden de ondertekenaars door de inmiddels tot schout opgeklommen Hermanus van de Colff uit Woudrichem getrakteerd op *"tabak en wijn die overvloedig in pocalen en bierglazen werd geschonken."* Verschillende lieden, door de drank overmoedig, zwaaiden met hun hoeden onder het geroep van *"Hoezee Oranje booven"*. Er werden oranjekleurige goudsbloemen uitgedeeld. Zeer ijverig hielp dokter Johannes de Lang de drinkenbroers met het bevestigen van deze bloemen op hun hoeden.

In zwaar beschonken toestand werden de mannen uit den Hill en Dussen vervolgens de straat op gestuurd. Oranjeliedjes zingend en onder constant schreeuwen van de slagzin *"Oranje zal boven staan en wij zullen de patriot ten na de Donder slaan"* trok de menigte naar huis. Ondanks een justitieel onderzoek naar de rol van de De Lang en schout Van der Colff bleef dit incident zonder direct gevolg. Na de Pruisische inval in Nederland, waarbij het gezag van de stadhouder weer werd hersteld, werd op 21 september 1787 door orangistische Dussense boeren het patriotsgezinde naburige Raamsdonk binnengetrokken. Op het raadhuis legden ze beslag op de geweren van het exercitiegenootschap doch plunderingen bleven achterwege. Dit in tegenstelling tot Waalwijk dat de volgende dag, op 22 september 1787, door de Dussenaren bijgestaan door collega's uit het Land van Heusden en Altena, wel werd geplunderd.

Pastoor Van den Hout van Waalwijk bracht het zilverwerk uit zijn kerk in Tilburg in veiligheid om het uit handen van de protestantse orangisten uit het Land van Heusden en Altena te houden. De plundering door de Dussenaren was vermoedelijk een reactie op de hiervoor omschreven eerdere oproeractie van Dussense patriotten in Muilkerk die daarbij hulp hadden gekregen van hun Waalwijkse partijgenoten. Waarschijnlijk stond de Raamsdonkse en Waalwijkse strafexpeditie onder leiding van Simon Petrus de Lang, jong medisch student en zoon van schout Johannes de Lang uit Muilkerk. Diezelfde dag (22 september 1787) trok hij namelijk met een grote menigte boeren ook Sprang binnen, waar notabene zijn opa vroeger als president-schepen had gefungeerd. Hij eiste van schout Van Genderen - die later in Dussen eveneens deze positie zou gaan bekleden - de geweren van het exercitiegenootschap Voor Godsdienst en Vrijheid.

Onder dwang werden de huizen van de Sprangse patriotten aangewezen. Bij hun zoektocht ging het er allesbehalve zachtzinnig aan toe. Vernielingen werden aangericht, ruiten sneuvelden en ook werd er geplunderd. Geweren werden echter niet gevonden. De schrik voor de orangistische Dussense boeren zat er kennelijk goed in. Zo werd de pastoor van Almkerk-Emmikhoven gechanteerd door een boer die geld eiste voor het tegenhouden van een menigte boeren uit Dussen die volgens zijn zeggen onderweg waren om pastorie en een aantal huizen van patriotten met een bezoek te *"vereren"*. Het voorgaande is overgenomen uit: Tot Nut van Nederland van Joost Rosendaal (2012).